

วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Democratic Citizenship of Public Administration Students
Of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ศิวพร โพธิวิทย์ (Siwaporn Pothiwit)^{1*},
กัญญาณัฐ เสียงใหญ่ (Kanyanat Seangyai)²,
พงษ์พันธ์ นารีน้อย (Phongphan Narenoi)³

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
(Public Administration Department, Faculty of Humanities, and Social sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
(Public Administration Department, Faculty of Humanities, and Social sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
(Social Development Department, Faculty of Humanities, and Social sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : Siwaporn.po@bsru.ac.th

(Received: September 2, 2022; Revised: November 30, 2022; Accepted: November 30, 2022)

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถาม
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจัดชั้นภูมิ และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 200 ตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.08 รองลงมา
เป็นเพศชาย ร้อยละ 32.92 ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง พบว่า มีจำนวน
110 คน รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 61 คน และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ มีจำนวน 29 คน ส่วน
วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ในภาพรวมมีความเห็นด้วยอยู่ใน
ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเคารพความเสมอภาค มีความเห็นด้วยอยู่ใน
ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 รองลงมาคือด้านเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 4.07 ด้านเคารพกติกา มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านเคารพความแตกต่างมี
ความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ด้านการรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ มีความเห็นด้วย
อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และด้านรับผิดชอบต่อสังคมมีความเห็นด้วยที่สุด มีความเห็นด้วยอยู่ใน
ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยให้
เจริญก้าวหน้าต่อไปนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของกลุ่มคน
ที่อยู่ร่วมกัน จำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณสมบัติของวิถี “พลเมือง” ที่จะสามารถการพัฒนาประชาธิปไตย
เพื่อที่จะทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้

คำสำคัญ: ระบอบประชาธิปไตย; การพัฒนาการเมือง; วิถีพลเมือง

Abstract

The purpose of this research is to study the democratic citizenship among students of Public Administration, Bansomdejchaopraya Rajabhat University. This research was a Survey Research that used questionnaires to collect data from 200 students who were chosen randomly (Accidental Sampling).

The results showed that 67.08% of the students in Public Administration were female, and another 32.92% were male. In terms of participation in political/community activities of parents, 61 people never participated in any activities, 110 people had ever participated, and 29 people continually participated in activities. There was a high level of agreement about the democratic citizenship of the Department of Public Administration students, and the mean was .02.4 When considering each aspect, it was found that the respect for equality was on a high level of agreement, 4.12 by mean, and the respect for the rights of others was in descending order at 4.07 by mean. The respect for rules was a high level of agreement, and the mean was 4.05. Moreover, the respect for the difference was in a high level of agreement, and the mean was 4.03. Besides, the self-responsibility and self-reliance were in a high level of agreement, and the mean was 3.97. The social responsibility was in a high level of agreement which the mean was 3.89. From the results, it can be concluded that the further development of democracy in Thailand is not a matter of individual, but democracy is a matter of people who lives together. It is necessary to develop people to have the qualities of being "citizen" who are able to develop democracy in order to enable society to survive.

Keywords: Democracy; Political Development; Citizenship

บทนำ

การพัฒนาการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญของการประเทศ และเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศที่มีศักยภาพเท่าเทียมกับต่างประเทศ โดยมีนโยบายเป็นเครื่องมือของการพัฒนา รวมถึงประชาชน สังคมการเมือง หลักการหรือระเบียบที่เป็นกลไกหรือเครื่องมือของรัฐที่สำคัญใน สังคม เศรษฐกิจการตลาดแบบเสรี โดยองค์ประกอบหลักที่เป็นกลไกขับเคลื่อน คือ ประชาชนมีส่วนร่วมสำคัญในการขับเคลื่อน เพราะถือได้ว่าประชาชนภายในรัฐจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองหรือการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาทางการเมืองต้องเน้นประชาชนภายในประเทศเป็นพื้นฐานสำคัญ และจะสร้างความมีเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศนั้นเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ คือการสร้างความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) ในระดับบุคคล ก็คือ เป็นการสร้างวิถีพลเมือง (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2557)

การพัฒนาวิถีพลเมือง ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยประชาชนต้องได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความเป็นพลเมืองและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้โดยประเทศไทยยังคงไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการทำรัฐประหารและการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญจำนวนหลายครั้ง เห็นได้ว่า ประชาชนภายในประเทศยังไม่มี ความเข้าใจหรืออาจจะมี ความสนใจในเรื่องของวิถีพลเมืองประเทศน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ในทางกลับกันวิถีพลเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาในระบอบประชาธิปไตย และความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง และถือได้ว่าในความสำเร็จของระบอบการปกครองแบบนี้เกิดการความร่วมมือของประชาชนภายในประเทศ ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่การสร้าง

รัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตย (วารสาร สามโกเศศ, 2554) ดังนั้นการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประชาชนให้มีความรู้ถึงวิถีพลเมือง เพื่อให้การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ โดยลักษณะสำคัญของวิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีลักษณะ 6 ประการ ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ (2) การเคารพสิทธิของผู้อื่น (3) การเคารพความแตกต่าง (4) การเคารพความเสมอภาค (5) การเคารพกติกา และ (6) ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2558) ในการพัฒนาวิถีพลเมืองจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วนที่เป็นองค์ประกอบในการขับเคลื่อน ซึ่งโดยสถานการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ได้มีการสนับสนุนและจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาวิถีพลเมืองให้แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษาในทุกกระดับ และโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเข้าร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จัดทำหลักสูตรวัยใส ใจสะอาด ได้สอดแทรกเนื้อหาในด้านการพัฒนาวิถีพลเมือง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยยังเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทในการดำเนินการจัดศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต้องส่งเสริมและเพิ่มเติมกิจกรรมที่ให้นักศึกษามีวิถีพลเมืองที่พึงประสงค์ของประเทศ และโลกอย่างยั่งยืน (ศิวพร โพธิวิทย์, 2562)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีสนใจที่จะศึกษาวิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา นำไปสู่การเพิ่มพูนข้อมูลพื้นฐานในเชิงวิชาการและแนวทางการพัฒนาวิถีพลเมืองของชาติ หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวิถีพลเมืองแก่นักศึกษาให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและชุมชนของผู้ปกครอง

ตัวแปรตาม ได้แก่ วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ (2) การเคารพสิทธิของผู้อื่น (3) การเคารพความแตกต่าง (4) การเคารพความเสมอภาค (5) การเคารพกติกา และ (6) ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากประชากร 400 คน โดยการใช้สูตรของยามาเนโดยให้ความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 (Taro Yamane's, 19737, P.11) ที่มีความคลาดเคลื่อน 0.05 และมีความเชื่อมั่น 95% ตามสูตร ดังนี้

$$n = \frac{\square}{1 + \square(\square)^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = ขนาดของประชากร
e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง (0.05)

แทนค่าตามสูตร

$$n = \frac{400}{1+(400)(0.05)^2}$$

$$n = 200$$

หลังจากคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจัดชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นค่าสัดส่วนเดียวกับจำนวนประชากรและการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ลำดับ	ชั้นปี	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	ชั้นปีที่ 1	116	58
2	ชั้นปีที่ 2	74	37
3	ชั้นปีที่ 3	121	61
4	ชั้นปีที่ 4	89	44
	รวม	400	200

ที่มา : สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาและทดสอบเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบและแนวคิดเพื่อสร้างแบบสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และทฤษฎีที่ใช้ศึกษา
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาแก้ไข ให้มีความเหมาะสม ถูกต้องตรงตามเนื้อหา
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทดสอบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ชุดแบบทดสอบ เพื่อนำมาหาความเชื่อมั่นรายข้อ และหาความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของ Cronbach

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและวิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้มาตราวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) โดยให้ตอบเองตามความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและชุมชนของผู้ปกครอง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลด้านเป็นคำถามเกี่ยวกับวิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่

(1) ความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ (2) การเคารพสิทธิของผู้อื่น (3) การเคารพความแตกต่าง (4) การเคารพความเสมอภาค (5) การเคารพกติกา และ(6) ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยเป็นคำถามแบบเป็นมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) ความความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ทำการศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ขอความร่วมมือจากนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อขอแจกแบบสอบถาม แก่กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง

2. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ซึ่งได้รับคืนเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ใช้ได้ จำนวน 204 ฉบับ และดำเนินการจัดทำตามขั้นตอนของการ ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากับกลุ่มประชากร จึงใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา ระดับวิถีพลเมืองของนักศึกษา

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.08 รองลงมาเป็นเพศชาย ร้อยละ 32.92

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง พบว่าร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมืองท้องถิ่น หรือนักการเมืองระดับชาติ ในการเสนอข้อร้องเรียน นโยบาย ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น การลงประชามติ ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง มีจำนวน 110 คน (ร้อยละ 55.00) รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 61 คน (ร้อยละ 30.5) และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ มีจำนวน 29 คน (ร้อยละ 14.5)

วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

จากการวิจัยพบว่า วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในภาพรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเคารพความเสมอภาค มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 รองลงมาคือด้านเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ด้านเคารพกติกา มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านเคารพความแตกต่าง มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ด้านการรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และด้านรับผิดชอบต่อสังคมมีความเห็นด้วยที่สุด มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านรับผิดชอบต่อตนเอง จากผลการวิจัยที่พบว่า วิถีพลเมืองของนักศึกษา ในด้านนี้ได้ปฏิเสธเรื่องของการใช้ระบบอุปถัมภ์ในระบบราชการ มีความสอดคล้องกับบทความเรื่องประชาธิปไตยในประเทศไทยในทศวรรษ 21 ทางต้นทางออก และแนวทางแก้ไข สอดคล้องกับลิขิต อีรวิน, (2559) กล่าวว่า การพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในด้านการบริหารระบบราชการแบบใหม่จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของระบบคุณธรรม คือการใช้ความรู้ความสามารถมากกว่าการเล่นพรรคเล่นพวก อีกนัยหนึ่งคือการใช้ความรู้ความสามารถในการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เต็มความสามารถ ดังนั้นในแง่หนึ่งของการพัฒนาคือการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันตามความสามารถและมีความเสมอภาค และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, (2556) กล่าวว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรายวิชาการศึกษาทั่วไปสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2) นอกจากนั้นควรจัดให้มีการบริการสังคมเพื่อพัฒนาสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาจำเป็นต้องเห็นถึงความสำคัญของค่านิยมในความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงการมีอิสระในการใช้ชีวิตของนักศึกษา ที่จำเป็นต้องมีการอาศัยตนเองมากกว่าอาศัยคนอื่น

2. ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น จากผลการวิจัยที่พบว่าวิถีพลเมืองของนักศึกษา ในด้านการเอาความคิดของตนเองเป็นใหญ่อาจนำไปสู่การสร้างผลกระทบต่อผู้อื่น ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นน้อยเนื่องจากมองว่าตนเองมีสิทธิมากกว่าบุคคลอื่น สอดคล้องกับ วชิรพร ไกรสมสาตร์ และยุรวัฒน์ คล้ายมงคล, (2558) กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการเคารพความแตกต่างของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีทัศนคติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการเคารพความแตกต่างของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับภักดี โพธิ์สิงห์, กมลทิพย์ ตรีเดช, (2562). กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักศึกษาที่เข้าร่วมกระบวนการ Active Learning มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย คือ ทักษะความคิด การเคารพกฎ กติกา การเคารพสิทธิของผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม การมีความร่วมมือในกิจกรรมสาธารณะ เคารพความแตกต่างและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน สังคมพลเมืองมีความรับผิดชอบต่อสังคม แนวราบที่ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ดังนั้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย ควรใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning, Project Based Learning, Problem Based Learning และใช้กลยุทธ์ “teach less and learn more ควรสนับสนุนให้มีกิจกรรมในหลักสูตรควบคู่กันไป และการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนของแต่ละศาสนามาใช้ เช่น ความรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล เป็นต้น ทั้งนี้เริ่มต้นจากการฝึกให้คนคิดเป็นและเรียนรู้ตามสถานการณ์ รวมทั้งการทำงานเป็นทีม การลงพื้นที่ทำกิจกรรมนอกห้องเรียนอาจารย์เป็นเพียงผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ มอบหมายงานแล้วให้นักศึกษามาร่วมกัน การแบ่งกลุ่มย่อยทำงาน นำเสนองานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีการคิดเชิงวิพากษ์ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและร่วมกันพัฒนาบ้านเมืองให้น่าอยู่โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สื่อมวลชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญในด้านสิทธิของผู้อื่นในความคิดเห็นที่แตกต่างและยอมรับและทำตามมติของคนส่วนใหญ่ หรือเสียงข้างมากตามระบอบประชาธิปไตยของสังคม

3. ด้านเคารพความแตกต่าง จากผลการวิจัยที่พบว่า วิถีพลเมืองของนักศึกษา ความแตกต่างย่อมมีในทุกสังคมจึงควรปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม สะท้อนว่า นักศึกษายังไม่เข้าใจถึงความหลากหลาย (Diversity) สอดคล้องกับแนวความคิดของสน นิลศรี, (2564) กล่าวว่าสิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเชื่อว่าระบอบนี้เหมาะสมที่สุด และใช้ระบอบประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ ดังนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีของวิถีมนุษย์ยอมรับในความแตกต่าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ปญญาภาโส (ภูบังดาว) และคณะ, (2562). กล่าวว่าสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 9 ด้าน ดังนี้ ด้านการปฏิบัติอย่างยินดีในความเป็นพลเมือง ด้านการวางแผนปฏิบัติ ด้านการประเมินผลทางเลือกของพลเมือง ด้านการประเมินผลภาพรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจของพลเมือง ด้านประเมินผลระหว่างดำเนินงานของพลเมือง ด้านสร้างทางเลือกที่เพิ่มมากขึ้นของความเป็นพลเมือง ด้านการแสวงหาแนวทางการแก้ไขความเป็นพลเมือง ด้านคิด สังเคราะห์ พิจารณในความเป็นพลเมือง และด้านให้ความสำคัญในปัญหาและความจำเป็นในความเป็นพลเมือง ตามลำดับ การศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ความมีอิสรภาพ การเคารพสิทธิ การเคารพความแตกต่าง การเคารพหลักความเสมอภาค การเคารพกติกา การเคารพกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคม การเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ความมีอิสรภาพ โดยมีกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ เช่น เกมทรรษา การเคารพสิทธิผู้อื่น โดยมีกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ เช่น สร้างสัมพันธ์ผ่านเรื่องเล่า การเคารพความแตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ เช่น การถามตอบเกี่ยวกับประชาธิปไตย การเคารพหลักความเสมอภาค แยกต่าง โดยมีกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ เช่น กิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมส่งเสริม การเคารพกติกา แยกต่าง โดยมีกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ คำถามเกี่ยวกับประชาธิปไตย ความรับผิดชอบต่อสังคม แยกต่าง โดยมีกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ เช่น กิจกรรมทางศิลปะ ประชาธิปไตย ข้อค้นพบว่าวิถีพลเมืองในนี้ต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นต่างจากตนและต้องยอมรับ

4. ด้านเคารพความเสมอภาค วิถีพลเมืองของนักศึกษา จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจะได้รับจากการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย ดังนั้นข้อค้นพบว่านักศึกษาจะต้องคำนึงถึงบทบาทบาททุกคนในประเทศมีความเสมอภาคกันและทุกคนมีคุณค่าเท่ากัน สอดคล้องกับจิราณี พินมูล (2561). กล่าวว่านักศึกษามีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี มีพฤติกรรมเคารพหลักความเสมอภาค รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งพาตนเองได้ และเคารพสิทธิผู้อื่น ส่วนแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ได้แก่ (1) การส่งเสริมให้นักศึกษาปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัย (2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมของคณะ มหาวิทยาลัย และสังคมภายนอก (3) การจัดการเรียนรู้เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การเสริมสร้างทัศนคติที่ดี การสนับสนุน ให้มีการลงมือปฏิบัติ การส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และประเมินผลพฤติกรรม และสอดคล้องกับเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรรยา พานิชย์ผลินไชย. (2560). กล่าวว่านิสิตมีความเป็นพลเมืองมีความเท่าเทียมกัน ยอมรับความแตกต่าง มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคมมีอิสระและพึ่งตนเอง เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม ผลการวิจัยสะท้อนว่านักศึกษาไม่ได้มองบุคคลในแนวระนาบ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญกับหลักการเคารพเสียงข้างน้อย

5. ด้านเคารพกติกาพบว่า วิถีพลเมืองของนักศึกษา จำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกฎกติกา ผลการวิจัยสะท้อนว่านักศึกษายังไม่ให้เห็นความจำเป็นในการเคารพเสียงส่วนน้อย แม้ในระบอบประชาธิปไตยหลักการตัดสินข้อขัดแย้งด้วยเสียงส่วนมาก แต่เสียงข้างมากนั้นไม่ได้หมายความว่าถูกต้องเสมอไปตามความเชื่อเดิมที่ปฏิบัติกันมา สอดคล้องกับพนารัตน์ วิทยอนันต์, และคณะ, (2563) กล่าวว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมีความเกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านการพัฒนาการเคารพ

ความแตกต่าง ด้านการสร้างอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านการพัฒนาการเคารพหลักความเสมอภาค ด้านการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและด้านการพัฒนาการเคารพกติกา เคารพกฎหมาย มีสภาพทั่วไป ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ธรรมนูญ วิกฤติภูมิประเทศ (2556) กล่าวว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านเคารพกติกา และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

6. ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ผลการวิจัยสะท้อนว่านักศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเมืองการปกครองเท่าที่ควร มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง แต่ทั้งนี้ระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้จากการกระทำของคนในสังคม “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองเป็น สมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำ ของตน “พลเมือง” ต้องให้ความสำคัญกับปัญหาของสังคมและมองทุกอย่างเชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับรสสุคนธ์ มกรมณี (2556). กล่าวว่า เยาวชนมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองปรากฏเป็นบางครั้ง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ เคารพความแตกต่าง เคารพกฎกติกา-เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม เคารพหลักความเสมอภาค มีอิสรภาพ-พึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เยาวชนไม่เคยมีส่วนร่วมทำงานในองค์กรเพื่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการวิจัย วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ด้วยที่นักศึกษาได้เรียนวิชาวิถีพลเมืองในชั้นปีที่ 1 ตามหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้ นักศึกษามีความสนใจที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้มากขึ้นผ่านการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยมีความสอดคล้องกับลักษณะวิถีพลเมืองในด้านการรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพความเสมอภาค การเคารพกติกา และความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม เพราะเชื่อว่าการอยู่ร่วมโดยสันติภาพจำเป็นต้องเคารพสิทธิมนุษยชนในทุกด้าน โดยมองว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และหมายรวมถึงการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไป นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันทั้งประเทศ จำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณสมบัติของวิถี “พลเมือง” ที่จะสามารถการพัฒนาประชาธิปไตยก็เพื่อที่จะทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิถีพลเมืองของนักศึกษา ในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- จิราณี พันมุล. (2561). **แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษา**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรรยา พานิชย์ผลินไชย. (2560). **ความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร**. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)* สักทอง : *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 23(1), 1-13.
- ธรรมนูญ วิกฤติภูมิประเทศ. (2556). **ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2558). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)**. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

- พนารัตน์ วิทยอนันต์, กฤษดา วัฒนศักดิ์, วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2563). การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความ
เป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา. เอกสารสืบเนื่องการประชุมวิชาการ
ระดับชาติวิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 7 ประจำปี พ.ศ.2563. น.293-301.
- พระมหาอุทัย ปญญาปภาโส (ภูบังดาว), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, กฤษณา นันทเพ็ชร, อำนาจ บัวศิริ, (2562).
กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลาย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 6(4), 2122-2139.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2557). พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สถาบัน นโยบาย
การศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.
- ภักดี โพธิ์สิงห์, กมลทิพย์ ตรีเดช. (2562). รูปแบบการพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็น
พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. สถาบันวิจัยและพัฒนา
ปีงบประมาณ 2561. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รสสุคนธ์ มกรมณี (2556). พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(1), 74-84.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2559). ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ 21 : ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไข. สถาบันปก
เกล้า.ออนไลน์ <https://www.kpi.ac.th/knowledge/book/data>. สืบค้นวันที่ 15 ตุลาคม 2563
- วรารักษ์ สามโกเศศ. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. มติชน.
- วศิรินทร์ ไกรสมสาตร์ และยุรวัดน์ คล้ายมงคล. (2558). การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในมิติการ
เคารพความแตกต่างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน. *วารสาร
อิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED)*, 10 (2), 120-131.
- ศิวพร โพธิ์วิทย์. (2562). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน
สมเด็จเจ้าพระยา. *บทความวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา*, 18(1), 83-91.
- สน นิลศรี. (2564). มโนทัศน์สิทธิมนุษยชนในชีวิตประจำวันในอนุทินชีวิต “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน
ของป่วย อี้ภากรณ์”. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 17(1),
(121-144).
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory Analysis (3rd ed)*. New York : Harper and Row
Publication.